

Список бібліографічних посилань

1. Вайда Т. С., Черкашин А. І., Доценко В. В. Основи виховання працівників ОВС : практ. посіб. Харків : Харків. ун-т внутр. справ, 2014. 318 с.

Одержано 17.03.2020

Автором рассмотрены цель, основные задачи и составляющие программы адаптации курсантов-первокурсников к условиям образовательно-профессиональной среды высших учебных учреждений со специфическими условиями обучения. Раскрыто содержание составляющих указанной программы.

Ключевые слова: программа адаптации, курсанты-первокурсники, ЗВО со специфическими условиями обучения.

УДК 159.98

Анна Вячеславівна МІНЧЕНКО,

курсантка соціально-психологічного факультету
Національного університету цивільного захисту України (м. Харків);

Тетяна Василівна СЕЛЮКОВА,

старший викладач кафедри психології діяльності в особливих умовах
Національного університету цивільного захисту України (м. Харків);
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9038-2775>

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ І ДОЛАЮЧОЇ ПОВЕДІНКИ В КУРСАНТІВ НУЦЗУ З РІЗНИМ РІВНЕМ ТОЛЕРАНТНОСТІ ДО НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Розглядаються результати дослідження особливостей прийняття рішень та копінг-стратегій у курсантів Національного університету цивільного захисту України з різним рівнем толерантності до невизначеності.

Ключові слова: копінг-стратегії, долаюча поведінка, прийняття рішень, толерантність до невизначеності, курсанти НУЦЗУ.

Одним із важливих психологічних феноменів, що дають можливість особистості успішно діяти в невизначених умовах та ситуаціях сучасного світу є толерантність до невизначеності. Питання толерантності до невизначеності більш детально розглядається в працях таких зарубіжних вчених як Е. Френкль-Брунсвіка, С. Баднера, А. Фурхама та інших; у вітчизняній психології дана проблема розглядається в роботах Е.Г. Луковицької, М.Н. Юртаєвої, Т.В. Корнілової [1].

Серед актуальних задач, що постають перед вищою освітою, посідає підготовка висококваліфікованих фахівців екстремальних професій, які відповідають потребам суспільства, вимогам мінливих умов сучасного життя та здатні ефективно діяти в будь-яких ситуаціях.. Сьогодні вимагає від зазначеної категорії фахівців високого рівня професійної здатності до діяльності в екстремальних умовах, ефективність якої залежить як від їх індивідуально-психологічних особливостей, високого рівня емоційно-вольової стійкості та мотивації, так і від знань, умінь об'єктивно оцінювати ситуацію, враховувати особливості та прогнозувати їх можливі наслідки. А тому питання прийняття рішень в особливих умовах також є однією із категорій, що підлягає детальному та поглибленому вивченню й особливо серед представників ризиконебезпечних професій, зокрема працівників ДСНС України.

В дослідженні взяли участь курсанти НУЦЗУ в кількості 80 осіб.

За результатами методики оцінки толерантності до невизначеності С. Баднера було сформовано дві дослідницькі групи: група №1 – респонденти з високим рівнем толерантності до невизначеності та група №2 – респонденти з низьким рівнем толерантності до невизначеності.

Наступним аспектом нашого дослідження було виявлення особливостей особистісних факторів прийняття рішень, адже майбутній рятувальник, як висококваліфікований та конкурентоспроможний фахівець ДСНС України, повинен зберігати спокій та швидко приймати й виконувати рішення в ситуації невизначеності, обмеженості часу та інформації, також враховуючи всі ризики не лише для потерпілих, а й для власних підлеглих. З даною метою було використано опитувальник Т.В. Корнілової (ЛФР-25) «Особистісні фактори прийняття рішень».

Згідно математичної обробки даних, за показником «Готовність до ризику», між групами відмінності виявлені на високому рівні статистичної значущості $p \leq 0,001$. Даний фактор свідчить про таку характеристику досліджуваних групи №1 (респонденти з високим рівнем толерантності до невизначеності) як висока здатність працювати та ефективно виконувати професійну діяльність в ситуаціях невизначеності, також, враховуючи попередній досвід, досить швидко приймати таке рішення, яке максимально підходить для вирішення того чи іншого питання. За шкалою «Раціональність» статистично достовірних відмінностей не виявлено. Тобто, представники обох груп намагаються обдумувати власні

рішення та діяти при можливій повній орієнтації в ситуації. Готовність до ризику більше виражена у курсантів з високим рівнем толерантності до невизначеності, такий фактор може витікати з їхньої постійної відкритості новому досвіду, який набувається через помилки, також це можна пояснити підвищеною готовністю діяти в ситуаціях невизначеності, покладатися на свій потенціал, на відміну від опитуваних з низьким рівнем толерантності до невизначеності, які намагаються уникати непередбачуваних обставин, а тому прагнуть все продумувати й передбачати.

Для вивчення копінг-стратегій у курсантів НУЦЗУ було застосовано методикау «Копінг-поведінка в стресових ситуаціях» С. Нормана, Д. Ендлера. В ході дослідження було встановлено, що відмінності на високому рівні статистичної значущості виражені за такими копінг-стратегіями, а саме: орієнтація на рішення задачі, уникнення та пошук соціальної підтримки ($p < 0,001$). Тобто: стратегія, орієнтована на рішення задачі та пошук соціальної підтримки більш властива для респондентів з високим рівнем толерантності до невизначеності, а копінг-стратегія, що орієнтована на уникнення – з низьким рівнем. За копінг-стратегіями, орієнтованими на емоції та відволікання відмінностей не виявлено.

Отримані результати, на наш погляд, можливо пояснити таким чином: особи толерантні до невизначеності в значній мірі усвідомлюють ту ситуацію, яка склалася та прагнуть раціонально підійти до її вирішення, за короткий час зважуючи всі «за» та «проти», враховуючи внутрішні та зовнішні ресурси, а також звертаючи увагу на ті особливості, які допоможуть з найменшими втратами вирішити її. За шкалою «Пошук соціальної підтримки» – особи з високим рівнем толерантності до невизначеності вбачають допоміжний ресурс вирішення проблем, а також подолання тих ситуацій, в котрих власного досвіду недостатньо.

Таким чином, можна стверджувати, що існують особливості застосування копінг-стратегій та факторів прийняття рішень особами з різними рівнями толерантності до невизначеності. Курсанти толерантні до невизначеності врівноважені та розсудливі навіть при зіткненні з труднощами. При подоланні стресових ситуацій, вони здатні виконувати впевнені незалежні дії. Це виражається в умінні будувати рішення в бажаному напрямку. Такі особи мають впевнену поведінку і контроль над ситуацією. Для осіб з високим рівнем толерантності до невизначеності характерний творчий підхід до вирішення проблем. Для них не складно знайти рішення проблеми, вони легко звертаються до нових джерел для

цього. Такі люди легко знаходять вихід зі скрутних ситуацій, достатньо швидко знаходять альтернативу для їх вирішення. Низький рівень толерантності до невизначеності може проявлятися в неприйнятті інших людей, неготовності до співіснування з іншими людьми, поганій орієнтації в складних ситуаціях. Особи з високим рівнем толерантності до невизначеності мають більш високий рівень життєстійкості, являються більш гнучкими до непередбачуваності навколишнього світу, використовують більш гнучкі копінг-стратегії, а особи інтолерантні до невизначеності реагують занепокоєнням на незрозумілі ситуації, що робить їх більш вразливими при зіткненні з труднощами.

Список бібліографічних посилань

1. Корнилова Т. В. Психология риска и принятия решений : учеб. пособие. М. : Аспект Пресс, 2003. 286 с.

Одержано 18.03.2020

Рассматриваются результаты исследования особенностей принятия решений и копинг-стратегий у курсантов Национального университета гражданской защиты Украины с разным уровнем толерантности к неопределенности.

Ключевые слова: копинг-стратегии, преодолевающее поведения, принятие решений, толерантность к неопределенности, курсанты ГСЧСУ.

УДК [159.9: 351.74](477)

Оксана Вікторівна МІТРОШКІНА,

старший викладач кафедри соціології та психології факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9433-2836>

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ЗМІН ПРАЦІВНИКІВ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ

Проаналізовано останні публікації стосовно різних аспектів психологічної готовності до змін працівників кримінально-виконавчої служби. Наведено поняття психологічна готовність, психологічна готовність до професійної діяльності, психологічна готовність до змін у працівників кримінально-виконавчої служби.